

Gospodarstvena priloga.

Priložena od kat. tiskovnega društva 30. števil, „Slov. Gospodarja“.

L. 1887.

28. julija.

Štev. 138.

Precenitev konja.

(Dajle.)

Nasprotna fini je groba sestava. Izraža se na debeli glavi, grobih kosteh, debeli koži, dolgih odviskih, grobi dlaki, mahavih, debelih mišicah in grobih pleteninah. Glava in udje so v primeri s truplom močni, konci kosti na udih so okroglasti in debeli.

V sestavo konjskega trupla šteje se sicer še tiste lastnosti udov, ki imajo upliv na zdravje in govorimo torej o močni in nežni, o zdravi in bolni sestavi, toda naj tudi o teh govorimo, pelje nas predaleč in po pravem ne spada v predal cenitve konj. Tudi v tem, ko si ogledaš konja po truplu, ni še vse opravljeno, ako rečeš, da je konj fine ali grobe sestave. Veliko je še vmes stopinj, ravna se potem, kako da je njegovo pleme in kako je njegovo pokolenje.

Imen, ki bi povedala na tanko in določno sestavo konja, še nimamo; kako sestava iz ene v drugo prestopa, ni lahko izreči, vsaj tako ne, da bi ne bilo več dvoma, kaka da je pri kakem konju sestava. V tem, kakor drugje, stori najbolje skušnja. Če gre za pravo, ne pride pri sestavi na to, kako velik ali kako mali da je konj, vendar pa se misli v navadnem življenju, da dohaja grobi sestavi tudi veliko truplo. Slaba sestava loči se prav tako od fine, kakor groba od močne. Močna sestava je taka, kedar so kosti, kite in mišice krepke rasti; slaba pa je sestava, kedar so mišice zatopljene, kite mahave in udje spoprek premalo široki in globoki.

Trda sestava je, ako stori konj več, kakor bi človek pričakoval po tem, kakor je njegovo truplo in vsa njegova oblika. To velja še tem boljše, ako živi v razmerah, v katerih še živinče z močno sestavo pojema, kar se tiče dela. O pičli krmi, slabi strežbi, vednih trudih so nekatere vrste še čuda trpežne, druge pa celo pri dobri reji in dovoljni strežbi nič kaj ne zdrže. Trde in mahave sestave ne moreš vselej iz zvanje oblike prepoznati in treba se ti je ozirati na pokolenje konja, ako hočeš pravo zadeti. Da je sestava v nečem trda, prepoznaš iz napetih kit, suhih nog in omejenih, trdih, nemedlih mišic. Konji, čijih udje so nekam zatopljeni, brez posebne oblike še tudi takrat, ko niso debeli, so le redko trdi in trpežni.

Živost. — Pri človeku se govori o vroči ali hladni krvi, misli se pa na to, kako ga kaj prime, ali hitro ali malo, ali dolgo. Blizo tako

se godi tudi pri konju. Kar pa pri ljudeh ni, to so menili, da se nahaja pri konju, barva bi namreč imela v tem upliva. Resnica je pa samo, da barva konja pri tem nima nič posla. Tako razločevanje je popolnem krivo, toliko pa je že gotovo, da so nekateri konji občutljivi, drugi pa ne tako.

Ako jemljemo pri konju v misel živost ali temperament, velja to le toliko, da je cela natora pri njem lahko druga, kakor pri drugem. Ne kri, ne žolč, ne kakov drug ud nima pri konju take moči, da mu daje večjo ali manjšo živost, ampak, kakor smo že rekli, cela njegova narava in ker se ne sme pozabiti, njegova leta in postrežba storé to iz največje strani.

Ker se je uvidelo, da ne velja to, kar se je doseglo mislilo, zato so hoteli celo stvar drugam zasukniti in so menili, da bi „sestava“ ali konstitucija naj obveljala. Ali kaj se hoče s tem? Ime je drugo, vse pa bi sicer ostalo pri starem, kajti pri eni in isti sestavi ste si dve živali, kar se tiče živosti, celo lahko navskriž.

Sestava je pri vseh vrstah, kolikor jih doslej poznamo, nekam enaka postala, kajti lastnosti gredo od roditeljev na zarod, pri mešanih živalih pa se ne da izračunati, lahko se vrže po žrebču ali celo lahko tudi po kobili.

Za navadno bode torej najbolje, če ostanemo pri starem, pri temperamentih in le toliko naj obvelja, da jih imenujemo po tem, kakor se kažejo.

Dobé se konji živi in leni in to sta edina temperamenta, ki ju človek vidi na živalih lahko, vsi drugi pa so bližji ali dalji njima. Prav živim konjem reče se, da so iskri, tacim pa, ki jih že mala reč prime, se pravi, da so dražljivi. Vse eno pa ni prav, če se pripisuje tacim konjem kolerični temperament; v resnici hudoben ali ustavljiv postane pa konj v največjih kratih, ako se z njim mlade dni ni prav ravnalo ali če se vaje niso prav godile.

Plemeniti konji so praviloma živi, iskri, pogostem tudi dražljivi, v mladih letih so tudi bojazljivi. Strašljivi so sicer vsi konji, toda to se jim ne pozna, ako se s kraja privadijo tacih reči, kar jih najraje splaši, n. pr. cunje, ki jih veter giblje, belo kamenje, osel, pes, bobenj, streljanje, voz s plahto, škrobotanje itd.

Neplemeniti konji so bolj mirne krvi, manj živi v gibanju, praviloma pa se jih tudi one napake ne primejo tako rade, kakor jih vidimo